

Deșteaptă-te, române!

Versuri de Andrei Mureșanu
Muzică de Anton Pann

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertatea și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

<i>Deșteaptă-te, române!</i>	3
Ghid de utilizare a manualului	5
Competențe generale și specifice	6
Recapitulare inițială	7

Unitatea 1: LUMEA LA SFÂRȘTUL SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX 9

Lecția 1: Marile alianțe politico-militare în lume ..10

Lecția 2: Primul Război Mondial.

Evoluția alianțelor. Fronturile de luptă ...14

Studiu de caz: Revoluția industrială și războiul.

Noul armament și victimele lui 18

Studiu de caz: Viața în tranșee și *frontul de acasă* .20

Studiu de caz:

România și Primul Război Mondial 22

Lecția 3: Tratatul de pace. Noua hartă a Europei 24

Evaluare 1 29

Unitatea 2: PERIOADA INTERBELICĂ: O LUME ÎN SCHIMBARE 31

Lecția 1: Viața cotidiană: organizarea orașelor,
lumea rurală, invențiile și viața casnică,
divertismentul, sănătatea oamenilor,
cultura .....

..... 32

Studiu de caz: Femeia în viața publică 36

Studiu de caz:

Cinematograful – artă și industrie 38

Studiu de caz: Crize economice 40

Lecția 2: Cetățean și stat în democrație și în
totalitarism .....

..... 42

Studiu de caz: Un model democratic – SUA 46

Studiu de caz: Comunismul. Nazismul 48

Evaluare 2 51

Unitatea 3: LUMEA ÎN RĂZBOI 53

Lecția 1: Relațiile internaționale.

Agresiunea statelor totalitare 54

Lecția 2: Al Doilea Război Mondial: alianțe militare
și fronturile de luptă (1939–1945).

România și Al Doilea Război Mondial.

Conferința de Pace 58

Studiu de caz:

Noile mijloace de distrugere în masă 62

Studiu de caz:

Viața pe front și în *frontul de acasă* 64

Studiu de caz: Holocaustul 66

Evaluare 3 69

Unitatea 4: LUMEA POSTBELICĂ 71

Lecția 1: Reconstrucție și modele
ale dezvoltării economice.

Viața cotidiană – de la dramele

războiului la prosperitate 72

Studiu de caz:

Declarația universală a drepturilor omului 76

Studiu de caz: Protestul tinerei generații..... 78

Lecția 2: Democrație *versus* comunism –
modele de organizare a statelor.

Războiul Rece (1945–1991) 80

Lecția 3: Uniunea Europeană:
principii de organizare

și funcționare 84

Lecția 4: Lumea contemporană:
o lume multipolară – globalizarea.

Noua diversitate culturală și revoluția

informațională 88

Studiu de caz:

Noile forme de divertisment –

Jocurile și tehnologia. Consecințe 92

Studiu de caz: Terorismul 94

Studiu de caz:

Migrații în lumea contemporană 96

Evaluare 4.....98

Recapitulare finală 100

Dicționar 104

Răspunsuri evaluări 109

MIC ATLAS ISTORIC 111

GHID DE UTILIZARE A MANUALULUI

Manualul cuprinde variantele tipărită și digitală

+

Simbolurile folosite în varianta digitală

Rezolvă

Privește

Vizionează

Manualul este structurat în unități de învățare, care cuprind:

LECȚIE

Personalități   **Aplicații**

Titlul lecției → Al Doilea Război Mondial: alianțe militare și fronturile de luptă (1939-1945), România și Al Doilea Război Mondial. Conferința de Pace

Textul lecției → [Text from the lesson page]

Cronologie → [Timeline from the lesson page]

Știi că... → [Fun fact from the lesson page]

Exerciții de autoevaluare și reflecție → [Self-assessment and reflection exercises]

Joc de rol → [Role-play activity]

STUDIU DE CAZ

EVALUARE/PORTOFOLIU

RECAPITULARE

DICTIONAR

HOLOCAUSTUL

Un termen care înseamnă în limba ebraică "masacrul". Holocaustul este numele dat evenimentului care a avut loc în Europa de Nord-Est în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, în care aproximativ șase milioane de evrei au fost uciși.

REZOLTAȚIILE

1. În urma Holocaustului, au fost create organizații internaționale care să se ocupe de refugiații și să asigure că nu se va mai întâmpla un astfel de eveniment.

2. Au fost create organizații internaționale care să se ocupe de refugiații și să asigure că nu se va mai întâmpla un astfel de eveniment.

PORTOFOLIU

REZOLTAȚIILE

1. În urma Holocaustului, au fost create organizații internaționale care să se ocupe de refugiații și să asigure că nu se va mai întâmpla un astfel de eveniment.

2. Au fost create organizații internaționale care să se ocupe de refugiații și să asigure că nu se va mai întâmpla un astfel de eveniment.

RECAPITULARE FINALĂ

REZOLTAȚIILE

1. În urma Holocaustului, au fost create organizații internaționale care să se ocupe de refugiații și să asigure că nu se va mai întâmpla un astfel de eveniment.

2. Au fost create organizații internaționale care să se ocupe de refugiații și să asigure că nu se va mai întâmpla un astfel de eveniment.

DICTIONAR

REZOLTAȚIILE

1. În urma Holocaustului, au fost create organizații internaționale care să se ocupe de refugiații și să asigure că nu se va mai întâmpla un astfel de eveniment.

2. Au fost create organizații internaționale care să se ocupe de refugiații și să asigure că nu se va mai întâmpla un astfel de eveniment.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor de timp și spațiu.
2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice.
3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale.
4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare educației permanente.

COMPETENȚE SPECIFICE

1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor despre timp și spațiu
  - 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în prezentarea faptelor și proceselor istorice.
  - 1.2. Compararea faptelor/proceselor istorice din perspectivă temporală și spațială.
2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice

- 2.1. Folosirea surselor istorice în vederea descoperirii elementelor de continuitate și schimbare în procesele istorice.
- 2.2. Explorarea surselor istorice prin utilizarea instrumentelor specifice gândirii critice.

3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale

- 3.1. Determinarea relațiilor dintre personalitățile și grupurile umane în desfășurarea faptelor istorice.
- 3.2. Prezentarea unor elemente de continuitate și schimbare în evoluția sistemului de valori.

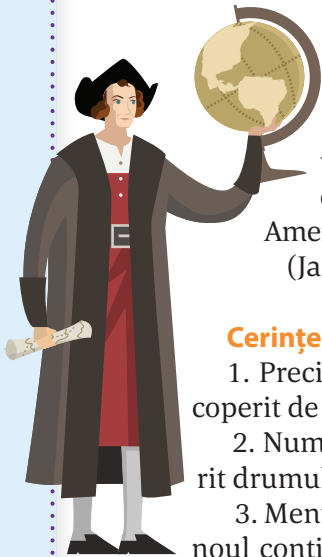
4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare educației permanente

- 4.1. Realizarea unor proiecte individuale sau de grup prin utilizarea resurselor multimedia.
- 4.2. Aplicarea unor tehnici de muncă intelectuală care valorizează cooperarea, disciplina și perseverența.
- 4.3. Folosirea perspectivelor multiple și a capacităților de analiză critică pentru luarea deciziilor pe bază de argumente și dovezi pertinente.

Să ne reamintim:

CĂLĂTORIA SPRE MODERNITATE

I. Secolele al XV-lea – al XVI-lea: **MARILE DESCOPERIRI GEOGRAFICE**

„În 1492, italianul genovez Cristofor Columb [...], pentru a găsi o cale maritimă spre India prin vest, descoperă, fără să știe, un al patrulea continent, pe care câțiva ani mai târziu un alt italian, Amerigo Vespucci, îl identifică [...]”
(Jacques Le Goff, *Europa explicată tinerilor*)

Cerințe:

1. Precizați numele continentului descoperit de Columb.
2. Numiți exploratorul care a descoperit drumul pe mare către India.
3. Menționați trei produse aduse de pe noul continent și care au diversificat alimentația europenilor.

II. Secolele al XVI-lea – al XVII-lea: **UMANISMUL**, un nou mod de gândire și cunoaștere a lumii, având în centrul preocupărilor ființa umană. **RENAȘTEREA** a însemnat redescoperirea moștenirii culturale greco-romane.

Leonardo da Vinci a fost inventator și om de știință, arhitect, pictor, sculptor.

Cerințe:

1. Precizați două invenții realizate de Leonardo da Vinci.
2. Menționați o operă de artă care poartă semnătura sa.

Secolul al XVIII-lea – **SECOLUL LUMINILOR**

Iluminismul a fost curentul de gândire care a stat la baza organizării societăților moderne.

Document	Statul în care s-a adoptat	Anul	Importanța	Schimbări politice
Declarația Drepturilor	Anglia	1689	• principiul separației puterilor în stat	Monarhia parlamentară
Declarația de Independență	SUA	1776	• opoziția față de absolutism • libertatea individuală	Republica
Declarația Drepturilor Omului și ale Cetățeanului	Franța	1789	• egalitatea în fața legii • puterea politică emană de la națiune (cetățeni) • participarea cetățenilor la viața politică	Monarhia constituțională Republica

Secolul al XIX-lea – **SECOLUL NAȚIONALITĂȚILOR**

Caracteristici: răspândirea ideilor Revoluției Franceze și a modelului napoleonian în Europa, efort pentru modernizare și aplicarea de reforme, constituirea unor state naționale. Expansiunea europeană s-a manifestat prin cuceriri coloniale, fapt care a condus la rivalitate între marile puteri.

„[...] Anul 1848 a fost numit «primăvara popoarelor», deoarece din Franța și Italia până în Polonia și Țările Române, forțele revoluționare s-au ridicat la luptă contra vechilor regimuri, contra spiritului conservator [...]. Marile idealuri și obiective ale românilor erau [...] independența și autonomia țării,

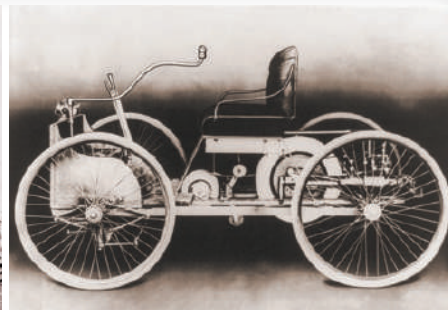
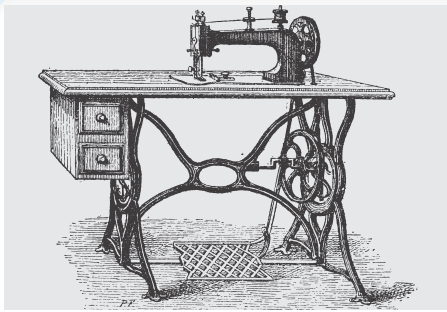
îndepărtarea dominațiilor străine, adoptarea de constituții, eliberarea și împroprietărirea țăranilor, emanciparea națională, unirea țărilor române.”

(Ioan-Aurel Pop,
Istoria Românilor pentru elevi)

Cerințe:

1. Precizați, pe baza sursei, un spațiu din vestul Europei, respectiv un obiectiv urmărit în timpul Revoluției de la 1848.
2. Menționați, pe baza sursei, câte un obiectiv de ordin social și național urmărit în timpul Revoluției de la 1848 în spațiul românesc.

Să ne reamintim:

Modernizarea statelor europene s-a datorat realizărilor în plan economic și cultural. La Belle Époque a cuprins sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, o atmosferă de pace, favorabilă dezvoltării științei și artelor. În 1900, națiunile lumii au expus în cadrul Expoziției Universale de la Paris mari invenții în domeniul tehnologiei și electricității, construcțiilor civile și transporturilor, industriei chimice sau textile.

Cerințe:

Recunoașteți în imaginile de mai sus trei invenții care au revoluționat viața oamenilor.

A. „În ultimii 30 de ani (1870–1900), producția și bunăstarea cunoscuseră o adevărată explozie, iar societățile și modul de viață al oamenilor se transformaseră profund. Mulțumită alimentației mai bune și mai accesibile, îmbunătățirilor din igienă și progresului medicinei, europenii trăiau mai mult și mai sănătos.”

(Margaret MacMillan, *Războiul care a pus capăt păcii. Drumul spre 1914*)

B. „Pentru prima oară, oamenii aveau posibilitatea să scape temporar de rutina vieții cotidiene și să se bucure de timpul lor liber. Activitățile montane au devenit populare [...]. Înotul a devenit sport la modă, iar producția de masă a bicicletelor a transformat ciclismul într-o activitate populară.”

(Gordon Kerr, *O scurtă istorie a Europei. De la Carol cel Mare, la Tratatul de la Lisabona*)

C. „Alfred Picard, inginerul care a organizat Expoziția de la Paris, le recomanda vizitatorilor să înceapă turul cu Palatul Învățământului și Educației. [...] În Palat erau expuse programe de învățământ și metode de educație, de la cele aplicate în grădinițe până la cele din universitățile din Franța și

alte state. [...] Erau, de asemenea, standuri speciale pentru educația tehnică și științifică, precum și cursuri serale pentru adulți. [...] La sfârșitul secolului al XIX-lea, educația pentru toți și alfabetizarea au luat avânt.”

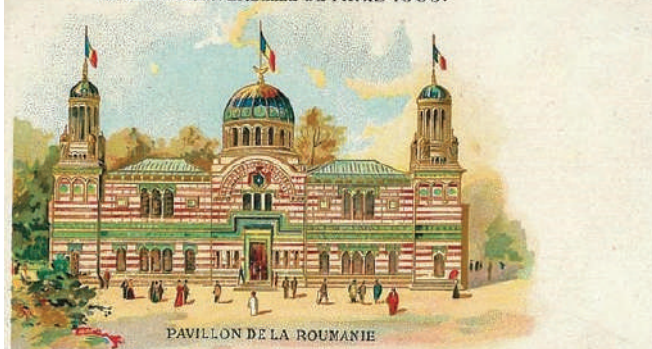
(Margaret MacMillan, *Războiul care a pus capăt păcii. Drumul spre 1914*)

Cerințe:

1. Menționați din sursa A, două elemente care au îmbunătățit viața oamenilor.
2. Precizați, pe baza sursei B, două modalități de petrecere a timpului liber.
3. Formulați o opinie referitoare la importanța educației, selectând două informații din sursa C.

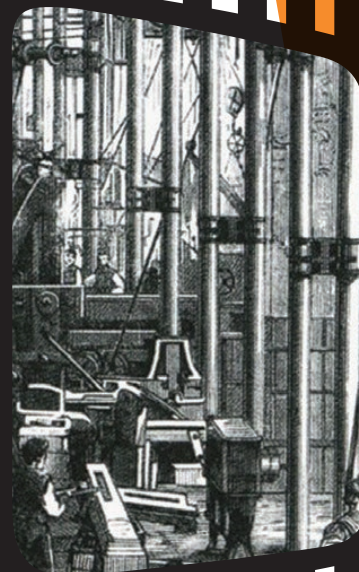
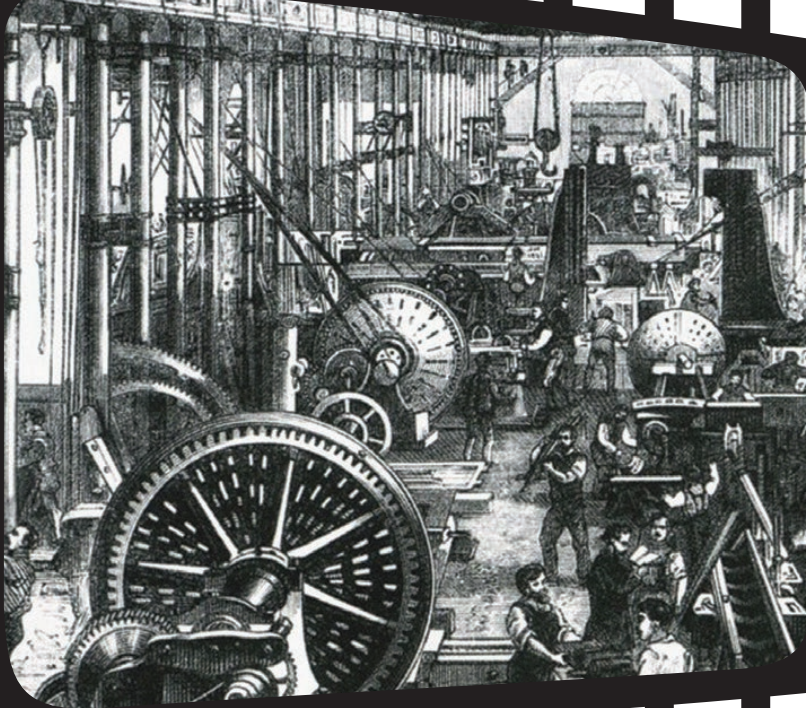

EXPOSITION UNIVERSELLE DE PARIS 1900.

PAVILLON DE LA ROUMANIE

1

UNITATEA 1

LUMEA LA SFÂRȘTUL SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX

Lecția 1 – Marile alianțe politico-militare în lume

Lecția 2 – Primul Război Mondial. Evoluția alianțelor. Fronturile de luptă

STUDII DE CAZ

1. Revoluția industrială și războiul. Noul armament și victimele lui
2. Viața în tranșee și *frontul de acasă*
3. România și Primul Război Mondial

Lecția 3 – Tratatul de pace. Noua hartă a Europei

EVALUARE

Semnarea tratatului de pace cu Germania, Versailles, 28 iunie 1919.

1882
Constituirea
Triplei Alianțe

1907
Constituirea
Triplei Înțelegeri

28 iunie 1914
asasinarea prințului
moștenitor al Austro-
Ungariei, Franz Ferdinand

28 iulie 1914
Austro-Ungaria declară
război Serbiei

Marile alianțe politico-militare în lume

În ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea, Europa este în plină dezvoltare economică. Revoluția industrială și agrară va determina schimbări la nivelul întregii societăți. Pe plan politic, există o preocupare vizibilă pentru adoptarea de constituții. Apare și se extinde **sistemul parlamentar**, iar prin introducerea treptată a **votului universal**, deși numai pentru bărbați, se lărgeste participarea populației la conducerea treburilor publice.

Pe plan extern, ca urmare a intereselor diferite pe care le aveau, marile puteri s-au unit într-un **sistem de alianțe** ce va conduce, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, la crearea blocurilor militare. Acestea se vor confrunta în Primul Război Mondial, între anii 1914–1918.

ALIANȚA CELOR TREI ÎMPĂRAȚI Pe baza intereselor comune din acel moment, prima alianță politico-militară se va numi **Alianța Celor Trei Împărați**, deoarece va fi semnată de Alexandru al II-lea, țarul Rusiei, Franz Iosif, împăratul Austro-Ungarei, la care va adera, în final, și Wilhelm I, împăratul Germaniei. Alianța avea un caracter **defensiv** și stabilea ca în caz de atac din partea altui stat puterile semnatare să se înțeleagă pentru a lua o decizie comună. Contradicțiile dintre interesele în Balcani ale Imperiului Țarist și ale Imperiului Austro-Ungar au dus la anularea acestei alianțe.

TRIPLA ALIANȚĂ În aceste condiții, la inițiativa Germaniei a fost încheiată, în 1879, o nouă alianță cu Austro-Ungaria. Având tot caracter defensiv, cele două state își acordau sprijin în condițiile unui atac din partea Rusiei. La această înțelegere a aderat și Italia, în 1882, nemulțumită de politica colonială a Franței. Ca urmare, noua alianță se va numi **Tripla Alianță** sau **Puterile Centrale**, ținând cont de plasarea geografică pe harta Europei a statelor semnatare.

TRIPLA ÎNȚELEGERE Cea de a doua grupare este cunoscută ca **Tripla Înțelegere** sau **Antanta** și s-a format drept răspuns la inițiativa Puterilor Centrale. Constituită în mai multe etape, alianța urmărea îndeplinirea unor obiective comune, prin care se încerca stoparea intereselor Germaniei și ale Austro-Ungariei în politica europeană și în cea colonială. Un prim tratat este convenția încheiată între Franța și Im-

Antanta cordială, 1904.

CRONOLOGIE

- 1873** Alianța Celor Trei Împărați
- 1879** tratatul dintre Germania și Austro-Ungaria
- 1882** aderarea Italiei la alianța germano-austro-ungară; se formează Tripla Alianță sau Puterile Centrale
- 1892** Convenția militară franco-rusă
- 1904** Antanta Cordială
- 1907** formarea Triplei Înțelegeri sau Antantei

periuл Țarist, în 1892. Acesta a fost urmat de acordul semnat, în 1904, între Marea Britanie și Franța, numit și **Antanta Cordială**. Ultima etapă a constituirii acestei alianțe a fost semnarea, în 1907, a acordului între Marea Britanie și Imperiuл Țarist, prin care interesele coloniale ale celor două țări în Asia erau soluționate.

Constituirea acestor **blocuri politico-militare** a avut consecințe pe plan intern, constând în alocarea de fonduri din ce în ce mai mari pentru înzestrarea armatelor și amplificarea înarmării. Pe plan extern, politica acestor alianțe a determinat agravarea situației internaționale, manifestată prin declanșarea unor crize diplomatice și, în final, a primei conflagrații mondiale.

CITIȚI ȘI RĂSPUNDEȚI

A. „Art. 2. Pentru cazul în care o agresiune venind de la o a treia putere ar amenința să compromită pacea europeană, Majestățile Lor (Alexandru al II-lea, țarul Rusiei, Franz Iosif, împăratul Austro-Ungariei, și Wilhelm I, împăratul Germaniei) se angajează reciproc de a se înțelege mai întâi între ele fără a căuta nici a contracta noi alianțe cu scopul de a conveni asupra liniei de conduită de urmat în comun.”

(*Alianța celor Trei Împărați*, 1873)

B. „Art. I Înaltele Părți contractante își promet pace și prietenie și nu vor intra în nicio alianță sau angajament îndreptat împotriva unuia din statele lor. [...]”

Art. V Dacă pacea uneia dintre înaltele părți contractante s-ar întâmpla să fie amenințată în împrejurări prevăzute de articole precedente, Înaltele Părți contractante se vor consulta în timp util asupra măsurilor militare care trebuie luate în vederea unei cooperări eventuale.”

(*Tratatul de alianță dintre Germania, Austro-Ungaria și Italia*, 1882)

Răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți din sursa A conducătorii politici semnatori ai tratatului.

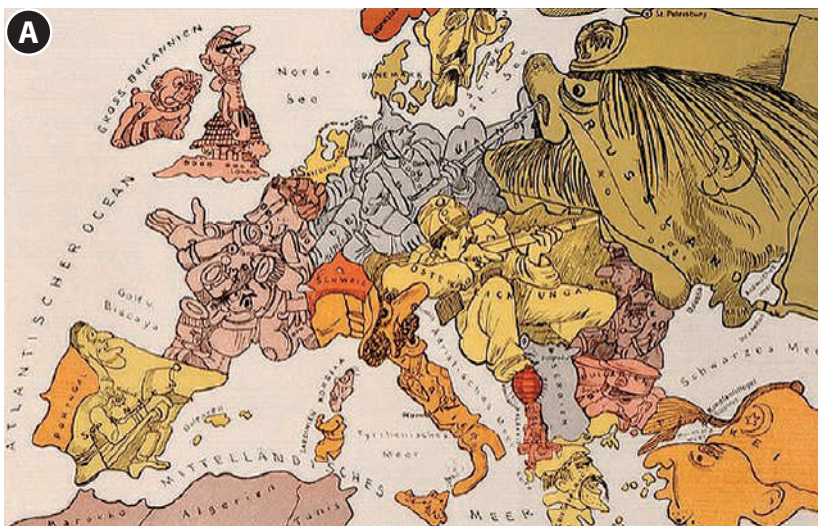
2. Selectați din cele două surse câte o informație referitoare la motivul semnării tratatului.

3. Menționați, pe baza surselor A și B, o asemănare între modalitățile de acțiune în cazul în care unul dintre state ar fi fost atacat.

APLICAȚII

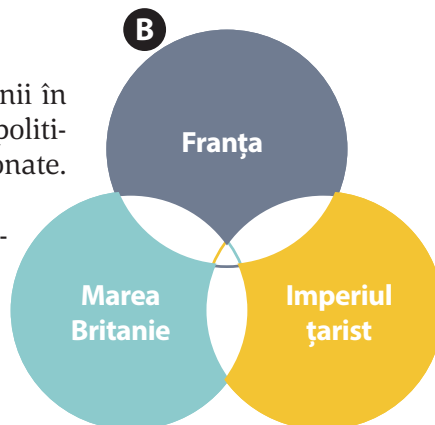
Priviți cu atenție harta caricaturizată de mai jos:

1. Prezentați, pe baza sursei, două cauze ale constituirii uneia dintre alianțele politico-militare.
2. Realizați o reprezentare caricaturală a hărții de astăzi a Europei, în funcție de relațiile actuale dintre state.

1. Completați desenul cu anii în care s-au încheiat acordurile politico-militare între statele menționate.

2. Realizați un desen asemănător și pentru cealaltă alianță politico-militară.

PERSONALITĂȚI

Otto von Bismarck

(1815–1898)

Om politic german, arhitectul unității Germaniei și arbitru al politicii europene din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. A studiat dreptul la Universitățile din Göttingen și Berlin. Și-a început cariera diplomatică la Roma, apoi a fost numit ambasador la Paris. A fost numit prim-ministru al Prusiei în 1862, inițiind Alianța celor Trei Împărați în 1873. A pus bazele Triplei Alianțe, între 1879–1882.

Théophile Delcassé

(1852–1923)

Om politic francez, de origine modestă. A studiat la Universitatea din Toulouse, devenind deputat în 1889 din partea Partidului Radical. Susținător al politicii coloniale franceze și un adversar constant al Germaniei. În calitate de ministru de Externe (1898–1905), a încheiat Antanta Cordială cu Marea Britanie. A susținut intrarea Italiei în război de partea Antantei.

APLICAȚII

Priviți caricatura și răspundeți la următoarele întrebări:

1. Numiți statele reprezentate de personajele din caricatură.
2. Pornind de la atitudinea personajelor, precizați din perspectiva cărui stat a fost realizată caricatura.

Antanta Cordială – caricatură din epocă.

Citiți cu atenție sursele de mai jos:

A. „Tripla Alianță sau Puterile Centrale a fost un bloc politico-militar încheiat în 1882 între Germania, Austro-Ungaria și Italia, la inițiativa cancelarului Otto von Bismarck («Cancelarul de fier» al Germaniei), fiind o alianță de ordin defensiv, adică doar în cazul în care Franța ar fi atacat pe unii din membrii acesteia, ceilalți ar fi fost nevoiți să intervină și să declare război Franței.”

(Serge Berstein, Pierre Milza, *Istoria Europei*, vol. 4)

B. „Tripla Înțelegere sau Antanta a fost un bloc politico-militar cu caracter defensiv, format în trei etape succesive. Prima etapă a fost cea a semnării unor acorduri franco-ruse (1891–1893), care prevedeau ajutor reciproc, în cazul în care vreuna dintre cele două țări ar fi fost atacată de către Tripla Alianță. Etapa a doua s-a consumat în 1904, când s-a semnat acordul anglo-francez numit Antanta Cordială, iar etapa a treia a constat în acordul anglo-rus din 1907, prin care cele două țări și-au delimitat sferile de influență în Asia.”

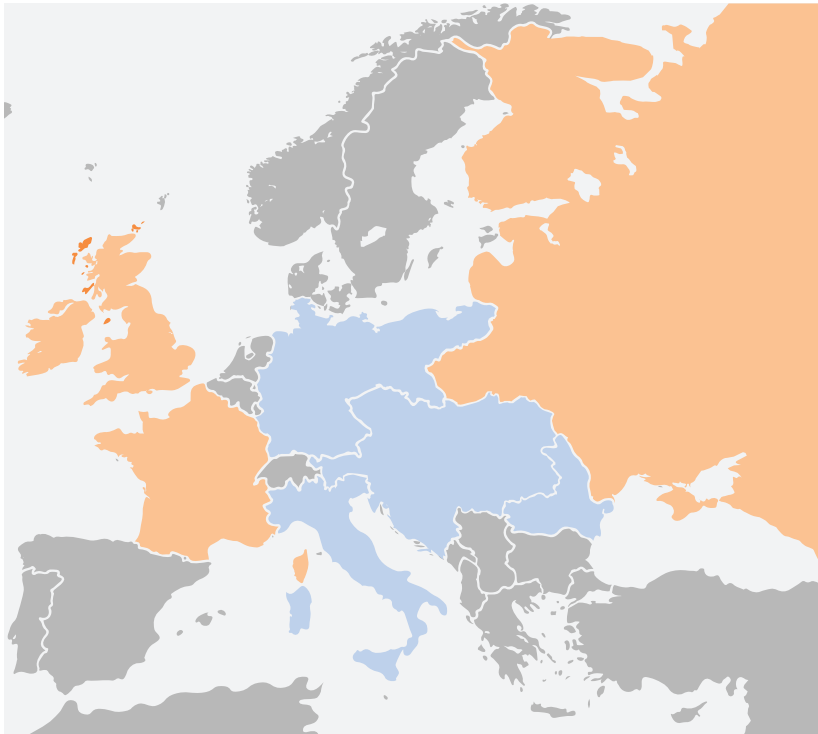
(Serge Berstein, Pierre Milza, *Istoria Europei*, vol. 4)

1. Pe baza surselor **A** și **B** completați în caiet organizatorul grafic de mai jos:

Numele Alianței politico-militare	Statele membre ale alianței din sursa A	Statele membre ale Alianței din sursa B	Anii aderării, conform surselor

2. Utilizând informații de pe Internet și modelul de fișă biografică din lecție realizați un dicționar al conducătorilor statelor componente ale celor două mari alianțe politico-militare.

3. Realizați o hartă mută după modelul celei de mai jos și completați în spațiile colorate numele țărilor care fac parte din cele două alianțe.

ȘTIATI CĂ...

- Împăratul Germaniei, Wilhelm al II-lea, și regele Marii Britanii, George al V-lea, erau veri primari, mama celui dintâi și tatăl celui de-al doilea fiind copiii reginei Victoria? Monarhul Marii Britanii, George al V-lea, era văr primar și cu țarul Rusiei, Nicolae al II-lea, mamele lor fiind surori, ca fice ale regelui Cristian al IX-lea al Danemarcei?
- Statele Unite ale Americii au devenit cea mai mare putere militară a lumii ca urmare a implicării lor, alături de Antanta, în Primul Război Mondial?

Țarul Nicolae al II-lea al Rusiei (centru, stânga imaginii) și Kaiserul Wilhelm al II-lea (dreapta), ultimul împărat german, în jurul anului 1900.

Regele George al V-lea inspectează recruții armatei britanice, care urmau să fie trimiși pe Frontul de Vest din Franța. Cca 1914–1916.

CRONOLOGIE

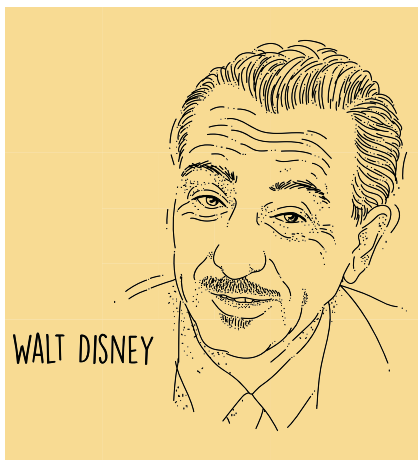
(începutul războiului)

- 1914** **28 iunie:** asasinarea prințului moștenitor al Austro-Ungariei la Sarajevo
28 iulie: Austro-Ungaria declară război Serbiei
august–septembrie 1914: bătălia de la Tannenberg
6–10 septembrie: prima bătălie de pe râul Marna

ȘTIAȚI CĂ...

- Între 1914 și 1918, englezii au trimis spre front două miliarde de scrisori și 114 milioane de pachete?
- Cunoscutul autor de desene animate Walt Disney a fost șofer pe ambulanțele americane de pe Frontul de Vest?

- Ca urmare a Primului Război Mondial s-au dezintegrat patru imperii: Țarist, Otoman, German și Austro-Ungar?

Primul Război Mondial. Evoluția alianțelor. Fronturile de luptă

PRIMUL RĂZBOI MONDIAL. CAUZE, PRETEXT ȘI IZBUCNIRE Accentuarea contradicțiilor dintre marile puteri la începutul secolului XX, cursa permanentă a înarmărilor și creșterea efectivelor armatelor țărilor din cele două blocuri militare au adus Europa în pragul izbucnirii unui conflict cum nu mai fusese altul. Se adăugau tensiunile generate de **ideologiile naționaliste** și de interesele pentru **împărțirea sferelor de influență** sau de **rivalitățile economice**.

Regimurile politice diferite, de la cele **militariste** (Germania și Japonia) la cele **autoritare** (Imperiul Țarist) sau la cele **liberal-constituționale** (Franța și Marea Britanie), se pregăteau de război pe toate planurile. Pentru aceasta, au folosit toate căile: de la propaganda oficială în rândul populației la atragerea tuturor forțelor politice, de diverse orientări.

Asasinarea moștenitorului Austro-Ungariei, arhiducele Franz Ferdinand, și a soției sale la Sarajevo, la 28 iunie 1914, de către Gavrilo Princip a fost utilizată ca pretext pentru izbucnirea conflictului. Drept urmare, la numai o lună de la acest incident, acordurile dintre cele două alianțe au intrat în funcțiune.

Față de acest război, unele dintre state au rămas neutre, printre ele Italia, Danemarca și România.

EVOLUȚIA ALIANȚELOR Declararea războiului între membrii celor două alianțe va atrage în această conflagrație 28 de state de partea Antantei sau a Puterilor Centrale.

Principalelor state ale Antantei – Marea Britanie, Franța și Imperiul Țarist – li se vor alătura Japonia, în 1914, Italia, în 1915, România, în 1916, și Statele Unite ale Americii, în 1917. Alături de membrii principali ai Puterilor Centrale – Germania și Austro-Ungaria – vor lupta Imperiul Otoman, din anul 1914, și Bulgaria, din 1915.

Implicarea acestor state și a altora în operațiunile militare s-a făcut în funcție de atingerea obiectivelor naționale, de promisiunile principalelor state ale celor două alianțe, dar și din interese proprii.

FRONTURILE DE LUPTĂ În derularea războiului au existat mai multe fronturi. Unele teatre de operațiuni au fost considerate **fronturi principale**, pentru că operațiunile militare s-au desfășurat pe toată perioada

războiului și au avut loc între statele conducătoare ale celor două alianțe. Altele au fost numite **fronturi secundare**, deoarece au fost deschise pentru o perioadă mai scurtă de timp, prin eliminarea din război, relativ repede, a unuia dintre combatanți, dar și ca urmare a intrării în conflict a unor forțe militare mai mici. Confruntările pe aceste fronturi s-au desfășurat fie sub forma **războiului ofensiv** (bătăliile de la Marna și Tannenberg din 1914), fie sub forma **războiului de poziție**, desfășurat în tranșee (confruntările din Champagne din 1915), fie ca **război de uzură** (bătălia de la Verdun, din 1916).

Folosirea de arme noi (tancurile, aviația, gazele toxice, mitralierele și tunurile de mare calibru) și noile tactici militare au caracterizat noul tip de conflict purtat între 1914–1918.

Fronturile principale

VESTUL EUROPEI

S-au confruntat mai ales Franța, Marea Britanie și Statele Unite ale Americii (din 1917) cu Germania.

ESTUL EUROPEI

Au luptat armatele Imperiului Țarist și din 1916 ale României, împotriva armatelor Austro-Ungariei, Germaniei, Imperiului Otoman și Bulgariei.

Fronturile secundare

BALCANI

– armata sârbă s-a aflat față în față cu armatele austro-ungară și bulgară.

ITALIA

– armata italiană s-a înfruntat cu cea austro-ungară.

Orientul Apropiat

– armatele otomană și germană se vor confrunta cu cea britanică.

CITIȚI ȘI RĂSPUNDEȚI

A. „Strategia lui Schlieffen viza o primă orientare a trupelor germane spre vest pentru distrugerea inițială a unui prim adversar, Franța, pentru ca apoi trupele să fie deplasate rapid spre est, unde trebuia să aibă loc confruntarea finală cu celălalt adversar, respectiv, Rusia țaristă [...]. Schlieffen prevedea că în a douăzeci și doua zi de la decretarea mobilizării, aplicând întocmai planul său, armata franceză trebuia să fie încercuită și să capituleze.”

(Planul Schlieffen din 1914 în Mica enciclopedie a Marelui Război)

B. „Chiar folosind efective limitate, scopul nostru poate fi atins în realitate. În spatele sectorului francez al frontului de Vest există obiective care sunt accesibile și pentru care comandamentul francez trebuie să lupte până la ultimul om. Dacă acționează astfel, trupele franceze vor fi epuizate de pierderile sângeroase, căci le va fi imposibil să evite bătălia, chiar dacă noi atingem obiectivele sau nu.”

(Strategia germană pe frontul de apus în 1916, în Culegere de surse istorice. Lumea modernă)

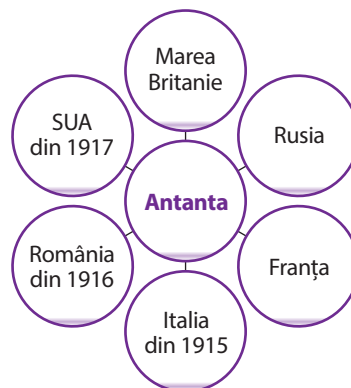
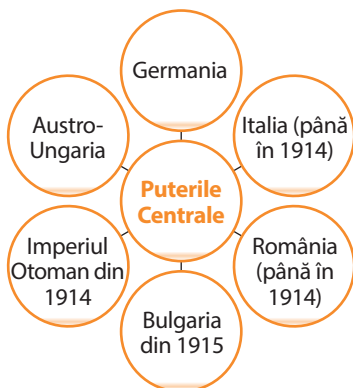
Răspundeți la următoarele cerințe:

1. Numiți din sursa A statele ce urmau să fie atacate de Germania.

2. Selectați din sursa B o informație referitoare la situația armatelor franceze în 1916.

3. Menționați, pe baza surselor A și B, o asemănare referitoare la obiectivele armatei germane.

APLICAȚII

1. Menționați, pe baza diagramelor, statele care se regăsesc în ambele alianțe.

2. Căutați informații în alte surse istorice despre cauzele pentru care componența alianțelor se modifică pe parcursul războiului și completați într-un tabel, precum cel de mai jos:

STATUL	CAUZA

APLICAȚII

Fronturile din Europa în Primul Război Mondial.

Priviți cu atenție sursa A. Folosind informațiile oferite atât de hartă, cât și de lecție, formulați două argumente pentru victoria Antantei în Primul Război Mondial.

PERSONALITĂȚI

Ferdinand Foch

(1851–1929)

A urmat cursurile Școlii Politehnice din Paris și Școala Superioară de Război. A coordonat operațiunile militare care au adus a doua victorie pe râul Marna. Comandant suprem al forțelor aliate pe Frontul de Vest în 1918. A condus ceremonia de semnare a armistițiului de către Germania la Rethondes, 11 noiembrie 1918.

CITIȚI ȘI RĂSPUNDEȚI

B. „Operațiunile de mare amploare din iulie au intrat în istoria războiului sub denumirea de «a doua bătălie de pe Marna» [...] După o înaintare de cinci kilometri pe Marna germanii au fost opriți. [...] La 18 iulie 1918 contraofensiva pregătită de Foch a început printr-o puternică lovitură [...] dată de infanterie și numeroase tancuri. [...] Acesta este momentul în care tancurile obțin primul lor mare succes la Villiers-Cotterêts. [...] Succesul aliaților din iulie și lunile care au urmat a fost înlesnit de următoarele împrejurări: prezența americanilor în Franța [...], rezistența de care s-au ciocnit pe pământul Rusiei Sovietice i-a determinat pe germani să mențină 50 de divizii [...] ceea ce a provocat concentrarea unor efective insuficiente pe frontul occidental.”

(Mircea N. Popa, *Primul Război Mondial, 1914–1918*)

1. Menționați, pe baza sursei B, o cauză a victoriei franceze în iulie 1918.

2. Selectați din sursa B două cauze ale înfrângerii Germaniei în anul 1918.

PRIMUL RĂZBOI MONDIAL (1914–1918).

Legendă

- Antanta și aliații ei
- Puterile Centrale și aliații lor
- State neutre
- State vremelnice neutre în primele faze ale războiului
- State care au rupt relațiile diplomatice cu Puterile Centrale
- Principalele direcții de atac ale flotelor Puterilor Centrale
- Principalele direcții de atac ale flotelor Antantei
- Zone de blocadă a submarinelor germane
- Mari bătălii navale

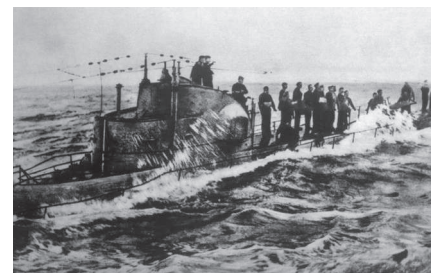
1. Studiați sursa C și completați în caiet organizatorul grafic de mai jos:

Statele din continentele care au participat alături de Antanta în Primul Război Mondial	Statele din continentele care au participat alături de Puterile Centrale în Primul Război Mondial	Statele care au fost neutre o perioadă în timpul Primului Război Mondial	State neutre în Primul Război Mondial	Statele care au rupt relațiile diplomatice cu Puterile Centrale în Primul Război Mondial

2. Utilizând informații de pe Internet, realizați un eseu de o pagină despre una dintre bătăliile navale care s-au desfășurat în timpul Primului Război Mondial.

3. Explicați, pe baza lecției și a sursei C, utilizând două argumente, decizia Germaniei pentru războiul submarin, doar în zonele de Nord și Est ale Oceanului Atlantic.

4. Folosind informații din sursa C și de pe Internet, realizați o dezbateră argumentată, referitoare la opțiunea flotei Antantei de a realiza operațiuni navale și în Asia de Sud-Est.

Primul Război Mondial: echipajul submarinului german U-58 pe punte, în timp ce este capturat de marina americană, 1918.

REVOLUȚIA INDUSTRIALĂ ȘI RĂZBOIUL. NOUL ARMAMENT ȘI VICTIMELE LUI

Se consideră că sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX constituie debutul celei de a doua **revoluții industriale**. Caracteristica principală a acestei etape noi constă în **intensificarea cercetărilor științifice**, a **progreselor tehnologice** și a extinderii acestora într-un timp foarte scurt. Descoperiri precum telefonul, motorul cu combustie internă sau energia electrică devin tot mai răspândite. Pe de altă parte, schimbările din transporturile feroviare și maritime determină modificări ale transportului mărfurilor și persoanelor.

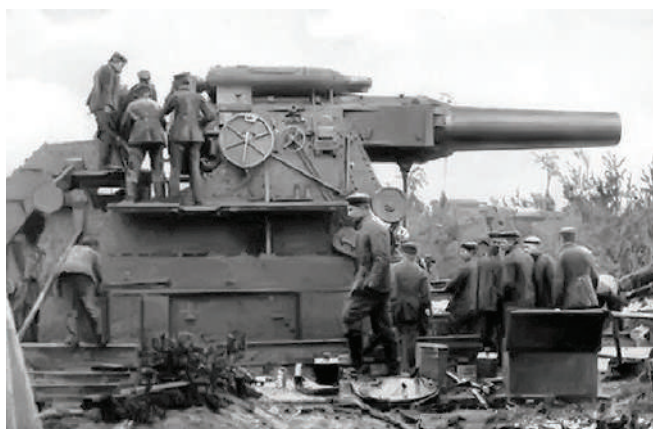
Confruntările între marile puteri și crearea blocurilor militare au îndreptat multe progrese tehnologice din domeniul metalurgiei și al industriei producătoare de mașini spre **producerea de armament**, conducând la ceea ce s-a numit „cură înarmărilor”. State cu o industrie dezvoltată la începutul secolului XX, ca Marea Britanie, Germania și Franța, s-au întrecut în producerea și perfecționarea vapoarelor de mari dimensiuni în scopuri militare (cuirsate) și a submarinelor, în apariția tancurilor, ca nou tip de armă de luptă, în modificarea scopului inițial al avioanelor, care devin și **mijloace de distrugere**. În uzinele metalurgice Krupp s-au produs tunuri de dimensiuni impresionante, care foloseau obuze cu o greutate de câteva sute de kilograme.

Progresele din domeniul fizicii și al chimiei au făcut posibilă producerea de îngrășăminte pentru agricultură, dar și a gazelor toxice, ca arme de distrugere în masă, și a măștilor de gaze.

Noul armament proiectat pentru o victorie rapidă a produs pe parcursul celor cinci ani de război un număr impresionant de victime și costuri uriașe, întreaga economie fiind mobilizată pentru război.

A. Citiți cu atenție sursa istorică de mai jos:

„Următorul asediu a fost la Namur [...]. Față de Liège, artileria de asediu a luat parte la atac doar dintr-o latură a orașului. Au fost aduse 10 tunuri de asalt: două de 42 cm și opt de 30,5 cm. [...] Namur a fost capturat după cinci zile de bombardament [...] în care tunurile de 21 cm calibru au tras în total 6 763 salve, în timp ce tunurile de 42 cm au tras doar 126 și au cucerit trei din cele șase forturi.” (42 cm „Grosse Bertha” și artileria germană de asediu în Primul Război Mondial)

„Dicke Bertha” – „Bertha cea Grasă”, tunul de asalt german.

Răspundeți la următoarele cerințe:

1. Exprimați-vă opinia referitoare la importanța tunurilor în luptele din Primul Război Mondial.
2. Realizați un poster în care să prezentați informații suplimentare despre rolul artileriei și al tancurilor în bătăliile de pe Frontul de Vest.

B. Analizați datele din tabelul de mai jos:

Țara	Total forțe mobilizate	Total Victime (morți, răniți, dispăruți)
Rusia	12 mil.	9,1 mil.
Marea Britanie	8,9 mil.	3,1 mil.
Franța	8,4 mil.	6,1 mil.
Germania	11 mil.	7,1 mil.
Austro-Ungaria	7,8 mil.	7 mil.

(Mica enciclopedie a Marelui Război)

1. Menționați pe baza datelor din sursa B statele membre ale celor două alianțe, precizând și totalul soldaților mobilizați de fiecare dintre acestea.
2. Numiți țara din fiecare alianță care a avut cele mai mari pierderi și formulați două argumente pentru opțiunea făcută, utilizând informații și din alte surse.

C. Citiți cu atenție sursa istorică de mai jos și răspundeți la următoarele cerințe:

„Primele tancuri au fost de două tipuri. Tancurile «bărbat» aveau un tun de 57 mm (cu obuze de aproape 3 kg), [...] iar tancul femelă avea doar mitralieră. Ambele tipuri de tancuri erau încete, se defectau adeseori și aveau nevoie de echipaje mari pentru a fi operate. [...] Treizeci și șase de